

Nr 324.

Av herr **Lithander m. fl.**, om anstånd med den förut beslutade indragningen av skeppsgossekåren m. m.

När Kungl. Maj:t vid 1936 års riksdag i proposition nr 225 med förslag angående försvarsväsendets ordnande föreslog indragning av skeppsgossekårerna i Karlskrona och Marstrand hemställdes i motion II:786 om avslag på Kungl. Maj:ts förslag härutinnan och anfördes som skäl följande:

”Då försvarsministern har här alltså frångått försvarskommissionens förslag i denna punkt i förslaget om en ny försvarsorganisation, vilja vi i anslutning till den motivering försvarskommissionen anfört för ett bibehållande av skeppsgosseinstitutionen starkt understryka nödvändigheten av att denna utbildningsform inom vårt sjöförsvaret ej indrages.

I försvarskommissionens betänkande, i vars del III sid. 100—107 skeppsgosseinstitutionen behandlas, föreslås emellertid, att den sedan 1907 till Marstrand förlagda skeppsgossekåren bör förflyttas till Karlskrona och sammanslås med Karlskronakåren till en skeppsgossekår med samma numerär som hittills eller 450 gossar.

Gentemot detta vilja vi först framhålla att såväl i marinförvaltningens som marinstabschefens yttrande framhålles att två kårer äro bättre än en och därtill vilja vi i det följande framhålla våra skäl mot en förflyttning från Marstrand av den ena skeppsgossekårsläggningen.

Försvarskommissionen anför som skäl för en förflyttning, att förväntningarna att erhålla en lämplig rekrytering från västkustens fiskarbefolkning till Marstrandskåren ej blivit uppfyllda. Detta vilja vi ej bestrida. Men lika litet torde någon kunna bestrida, att just en kårsläggning till västkusten i hög grad befördrat rekryteringen från mellersta och övre Sverige, vilket också var ett av önskemålen vid beslutet om en skeppsgossekårs släggning till Marstrand 1907. Möjligen med undantag för högkonjunkturperioden under 1920-talet har Marstrandskåren varit fulltalig, och under senare år har blott en del eller ett fåtal av de inträdessökande kunnat antagas. Till cirka 70 vakanta platser vid Marstrandskåren sistlidna höst ankommo från olika delar av nästan hela landet omkring 400 ansökningar. Av dessa hänvisades ett hundratal till Karlskronakåren, som tydligen hade brist på sökande. För varje initierad är det också känt, att anslutningen till Marstrandskåren har varit och är proportionsvis ojämförligt mycket större än till Karlskronakåren.

Att detta ur rekryteringssynpunkt önskvärda och lyckliga förhållande beträffande Marstrand föreligger, har givetvis sin första och enda förklaring i att sjöfolk helst vill till västkusten för att där få sin utbildning i den rätta

miljön. Ett annat förhållande, som icke *kan* eller *får* underskattas, är, att vårt land i Marstrand äger den plats, som *dels* på grund av sina naturliga förutsättningar erbjuder de bästa fackutbildningsmöjligheter, ja, så goda att man skulle kunna säga, att Marstrand står utan tävlan vid val av plats för en sjömanskår, *dels* på grund av sitt avskilda läge och sin ringa storlek erbjuder den trygghetskänsla, som föräldrar ha rätt att fordra, då de sända ut sina söner i deras känsligaste ålder att leva ett ur många synpunkter riskfyllt kasernliv. Det ringa antalet rymningsförsök och utstraffningsföreseelser i Marstrand, som annorstädes i de flesta fall torde ha sin grund i vantrevnad och missnöje, torde med all tydlighet vittna om såväl trivsel som ett rätt och framgångsrikt handhavande av pojkar inom Marstrandsförläggningen. Detta lyckliga och enastående förhållande anse vi borde vara starkt vägande skäl vid val av plats för en förläggning.

Samma uppfattning av förläggningen fick statsutskottet vid besök i Marstrand år 1925, som ansåg, att detta var en avgörande faktor för kårens bibehållande i Marstrand.

Att under sådana förhållanden — utan tvingande skäl — indraga Marstrandskåren förefaller omotiverat. En sådan åtgärd skulle av mycket att döma kunna bli ödesdiger för skeppsgossekårens bestånd som institution.

Försvarskommissionen motiverar även den föreslagna förflyttningen med att skeppsgosseutbildningen därigenom skulle bli mera enhetlig. Detta skäl synes oss icke bärande. Utbildningen vid de båda kårerna ledes och bedrivs enligt samma bestämmelser och handhaves av lika kvalificerade personer. Man har aldrig hört omtalas, att utbildningen i Marstrand skulle stått efter utbildningen i Karlskrona.

Då Marstrandskårens förlägningsfråga tidigare varit under behandling hava de otillräckliga och otidsenliga lokalförhållandena särskilt framhållits. Från och med hösten 1935 har kaserneringsfrågan lösts på ett *tillfredsställande sätt för lång tid framåt*, vilket torde framgå därav, att de militära myndigheterna av statsmakterna erhållit 100,000 kr. för ett iordningställande av pansarbåten Niord, som numera användes som kasernfartyg för Marstrandsförläggningen.

Beträffande skollokalerna få vi meddela, att nya sådana inreddes för ett tiotal år sedan för en kostnad av cirka 70,000 kronor. De fylla alltjämt de krav, som kunna ställas på goda skollokaler.

Kronan har också offrat stora summor för omändring och inredning av bostäder åt Marstrandskårens personal.

Sjukhus och tandklinik finnas, och då såväl stadsläkare som tandläkare äro bosatta i Marstrand, har läkarevården kunnat ordnas på ett både billigt och tillfredsställande sätt för staten.

För den relativt ringa organisation, som kåren kräver, äro expeditjonslokaler säkerligen alldeles tillräckliga.

En stor olägenhet såväl för staden som kåren är den bristande tillgången på färskvatten. Men redan i slutet av 1920-talet, då kärfförläggningen var aktuell, företog staden en fullständig utredning av denna fråga. Då enbart framdragningen av rörledningar genom huvudgatorna enligt det av major Unander, Stockholm, utarbetade förslaget belöper sig på 200,000 kronor, har staden icke kunnat våga åtaga sig denna kostnad, med mindre än att marinförvaltningen genom kontrakt förband sig till anslutning av det planerade vattenverket. Alla marinförvaltningens önskemål i vattenfrågan har Marstrand tillmötesgått, vilket framgår av det kontrakt med denna myndighet vilket staden redan för sin del undertecknat. Under alla förhållanden torde det blott vara en tidsfråga, då staden ordnat sin vattenfråga. Ett beslut om permanent förläggning av kåren till Marstrand skulle givetvis påskynda realiserandet av dessa planer. Emellertid står staden alltså fast vid sitt erbjudande att skaffa kåren färskvatten i tillräcklig mängd.

Anmärkningarna mot otillräckliga gymnastiklokaler förfalla också, då staden tidigare förbundit sig att iordningställa dessa i av kåren önskad omfattning, så snart beslut om permanent förläggning föreligger.

Även om utomhusidrott under vinterhalvåret — kårens arbetsår — blott i ringa omfattning kan bedrivas, förstå vi den påtalade avsaknaden av modern idrottsplats. Marstrands stad har emellertid redan upplåtit mark för en idrottsplatsanläggning, vartill ritningar för närvarande hålla på att uppgöras av riksidsrottsförbundet, och staden räknar med att den skall komma till utförande som A. K.-arbete i samband med landsvägsbygget.

För simidrotten torde vara lika bra ordnat i Marstrand som i Karlskrona. I Marstrands badhus finnes en $7 \times 4\frac{1}{2}$ m. bassäng. Av tävlingsresultaten att döma erhålla marstrandspojkarna lika god utbildning i simkonsten som karlskronapojkarna.

Den mot Marstrand vid skilda tillfällen påtalade olägenheten var dess under hösten och vintern mindre tillfredsställande kommunikationer. Men genom regeringens beslut, att landsväg mellan Marstrand och fastlandet skall byggas, komma dessa olägenheter helt att bortelimineras.

Enligt vad som framgår av försvarskommissionens förslag om en sammanslagning av bägge kårerna till Karlskrona skulle detta draga en kostnad av 390,000 kronor. När såväl vattenfrågan, lokal för gymnastik och idrottsplats inom närmaste tiden kommer att ordnas i Marstrand utan direkta kostnader i samband med försvaret för statens vidkommande, om den ena skeppsgossekåren fortfarande bliver där förlagd, finna vi att en förflyttning av kåren ifrån Marstrand ej heller ur ekonomisk synpunkt kan försvaras.

Man får ej heller förbise att en förflyttning av kåren från Marstrand kommer att för denna stads räkning medföra stark rubbning i dess skatte- och näringsförhållande. År 1935 uppgick stadens samtliga skattekrönor till 10,275:20 varav 1,326:80 kom på skeppsgossekåren. Efter en skattesats av

11 kronor per skattekrona erhöles alltså i skatteintäkt från nämnda kår samma år kronor 14,424:80. Därtill kommer vad staden indirekt förtjänar på kåren genom arbeten, elektricitetsverk, försäljning av varor m. m.

Vid ett indragande av kåren i Marstrand kan därför staten knappast undandraga sig en särskild ersättning till staden i fråga. Då i närvarande tid stora bekymmer föreligga för ett upphjälpande av Bohusläns näringsliv bör detta också mana statsmakterna till försiktighet vid åtgärder som kunna för detta län undandraga skatteobjekt och arbetstillfällen av olika slag.

I överensstämmelse med den ståndpunkt vartill riksdagen i denna fråga tidigare kommit, anse vi att en förflyttning av Marstrandskåren lika litet nu som tidigare är befogad eller motiverad. Starka skäl synas tala för dess behållande.”

Särskilda utskottet (utlåtande nr 1) anslöt sig emellertid till vad Kungl. Maj:t föreslagit, och riksdagen beslöt också i enlighet med utskottets förslag.

Emellertid framhölls, särskilt i andra kammaren, i debatten vägande invändningar och varningar emot att här skära bort en så ytterst värdefull tillgång för örlogsflottans rekrytering, som skeppsgossekårsinstitutionen utgör. Då därtill mycket vägande invändningar anförts från fackmannahåll, därifrån även bestyrkts att skeppsgossekåren i Marstrand fyllt en ytterst viktig uppgift inte minst därigenom att den varit förlagd till en ort där hela miljön starkt präglats av sjömansyrket, så anse vi att en utredning om skeppsgossekårens fortbestånd bör föranstaltas, varvid även förlägningsfrågan upptages till förnyad undersökning.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa att riksdagen måtte besluta,

att med indragning av skeppsgossekåren tillsvidare må anstå,

att en utredning rörande behovet av skeppsgossekåren snarast möjligt verkställas varvid förlägningsfrågan upptages till förnyad prövning.

Stockholm den 24 januari 1937.

Edvard Lithander.

Ernst V. Olsson,
Staxäng.

Adolf Wallerius.

Herman Andersson.

Oscar Osberg.